

Лебідь А. І.

*аспірант кафедри економіки та економічної безпеки,
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-9>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУТАМИ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Інститути спільного інвестування мають значну історію свого становлення і розвитку, перш за все, в Європі та Сполучених Штатах Америки. Оскільки потужний економічний розвиток Європи та Америки спричинив суттєве нарощування економіки та капіталів. Відтак, на фінансовому та фондовому ринках почали виникати інститути, які спеціалізувалися на інвестуванні.

Держава, як інститут влади та гарант економічної стабільності, конституційних прав, учасник міжнародних економічних відносин – зацікавлена у виникненні та розвитку інститутів спільного інвестування.

Підтвердженням зацікавленості держави у створенні та розвитку інститутів спільного інвестування є низка нормативно-правових актів, законів, які регулюють їхню діяльність. Наприклад, у США історія прийняття нормативно-правових актів наступна: Закон «Про інвестиційні компанії», 1940 р., Закон «Про інвестиційних радників», 1940 р. [1].

Відповідно до американського законодавства, інвестиційна компанія основною діяльністю якої є інвестування, реінвестування та/або торгівля цінними паперами; ... така, що володіє або планує набути інвестиційні цінні папери, вартість яких перевищує 40 % вартості активів учасника (за виключенням державних цінних паперів та грошових коштів) на неконсолідованій основі [2].

У Сполучених Штатах Америки, державний орган, який регулює діяльність інститутів спільного інвестування – Комісія з цінних паперів та фондових бірж. Саморегульованими організаціями у сфері спільного інвестування є Національна асоціація дилерів з цінних паперів (NASD) та Американська асоціація інвестиційних консультантів (ICAA).

Якщо досліджувати розвиток і становлення інститутів спільного інвестування у Європі, то саме у Великій Британії відбулося їхнє становлення з середини XIX ст. На державному рівні, діяльність інститутів спільного інвестування регулюється Законом «Про фінансові послуги та ринки», 2000 р. (Financial Services and Markets Act 2000). Відповідно до цього закону, під діяльністю інститутів спільного інвестування розуміють «...домовленість щодо будь-якого майна, ... надання можливості особам, які беруть участь в угодах .... отримати прибуток чи дохід, що виникає у результаті ... управління чи розпорядження майном, або суми, виплачені з такого прибутку чи доходу...» [3].

В країнах Європейського Союзу, зокрема на державному рівні, створено комісії фінансового нагляду за діяльністю інститутів спільного інвестування.

Також про розвиненість ІСІ свідчить і розгалужена мережа європейських саморегульвних організацій, щодо діяльності професійних учасників спільного інвестування, наприклад: Європейська асоціація управління фондами та активами (EFAMA); Австрійська асоціація компаній управляючих інвестфондами (VÖIG); Грецька асоціація управління фондами та активами (E.T.H.E.) та інші. Об'єднуються такі професійні учасники у саморегульвні організації, на некомерційній основі. Типовим прикладом є організація брифінгів, круглих столів, форумів економічного чи інвестиційного розвитку країн, підготовка статистичної звітності щодо результатів діяльності європейських інститутів спільного інвестування, тощо. Тобто, такі саморегульвні організації – є майданчиком для діалогу та обговорення нагальних проблем і перспектив у сфері спільного інвестування.

Проаналізуємо основні показники діяльності інститутів спільного інвестування в Європі. Відтак, за даними Європейської асоціації управління фондами і активами (European Fund and Asset Management Association), сума чистих активів інститутів спільного інвестування в країнах Європейського Союзу має стрибкоподібну динаміку, зокрема, упродовж 2019–2021 рр. сума активів зростала з 0,9 до 1,3 трильйонів євро, однак, у 2022 р. спостерігається спад чистих активів до рівня 1,2 трильйони євро, а станом на 2023 р. обсяг активів зріс до 1,6 трильйонів євро. При цьому, середньорічна дохідність активів зростає упродовж 2019–2023 рр. з 8,9 % до 13,7 %.

Рис. 1. Динаміка вартості та прибутковості активів ІСІ в Європі

Джерело: складено автором на основі ресурсу [4]

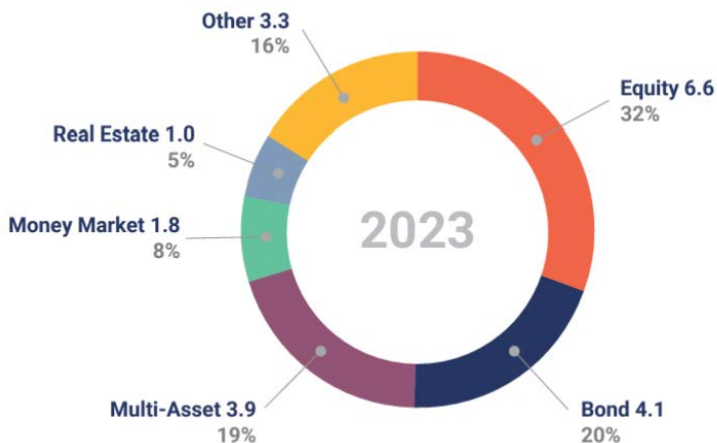
За даними Європейської статистики, найбільша ринкова вартість іноземних інвестицій управляється інститутами спільного інвестування з Великобританії, на країну припадає 35 % портфеля інвестиційних активів або 9,9 трильйони євро, Франція 16,5 % інвестиційних активів або на суму 4,6 трильйони євро, Швейцарія 10,3 % або 2,9 трильйони євро, Німеччина 9,9 % або 2,7 трильйони євро. Решта країн Європи концентрує інвестиційні активи на суму 3,9 трильйони євро або 14,1 %. Відповідно, у перелічених країнах знаходиться найбільша кількість європейських інвестиційних фондів.

Основні інструменти в які розміщувалися інвестиції фондів були такі, рис. 2:

- інвестиції в акціонерний капітал на суму 6,6 трильйони євро або 32 %;
- облігації (євробонди) на суму 4,1 трильйони євро або 20 %;
- комбіновані активи 3,9 трильйонів євро або 19 %;
- грошовий ринок 1,8 трильйони євро або 8 %;
- нерухомість 1 трильйон євро або 5 %.

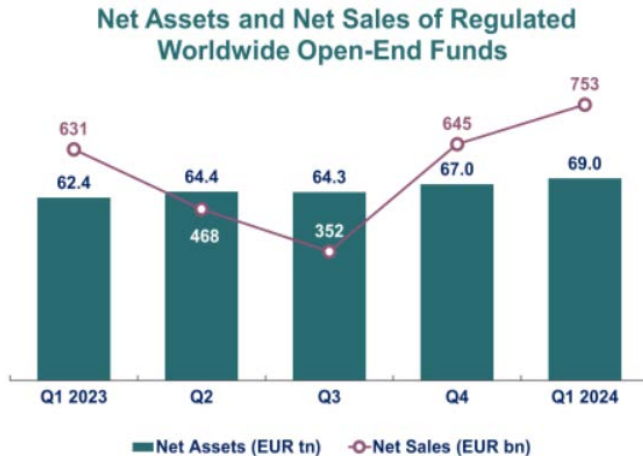
Чисті активи світових інвестиційних фондів зросли на 2,9 % в євро. За даними EFAMA, чисті активи фондів досягли 69 трильйонів євро в першому кварталі 2024 року, рис. 3. У доларах США чисті активи зросли на 0,7 % до 75 трильйонів доларів США. Чисті активи на двох

найбільших фондових ринках, Сполучених Штатах і Європі, зросли на 6 % і 4,5 % відповідно.

Рис. 2. Структура інвестиційних інструментів ІСІ, 2023 р.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [4]

Рис. 3. Динаміка чистих активів світових інвестиційних фондів, 2023 р.

Джерело: складено автором на основі ресурсу [4]

Довгострокові інвестиційні фонди в усьому світі зафіксували чистий приплив надходжень у розмірі 497 мільярдів євро порівняно з 312 мільярдами євро в 4 кварталі 2023 року. Чисті надходження довгострокових фондів відбулися в усіх основних регіонах світу. Сполучені Штати зазнали найбільшого чистого надходження (222 млрд євро), за ними йдуть Азіатсько-Тихоокеанський регіон (149 млрд євро) та Європа (87 млрд євро).

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду управління інститутами спільного інвестування демонструє те, що становлення інститутів відбулося ще у 19 ст. З того часу, розроблено ефективні закони, які регулюють діяльність інститутів спільного інвестування [1; 2; 3]. Зарубіжний досвід також свідчить про те, що є інститути спільного інвестування з чітко визначеними напрямками можливого інвестування та колом можливих учасників. Також є фонди інвестування, які не мають суворого регулювання щодо напрямів інвестування та кола учасників.

Можна також зробити висновки, про ефективність управління інститутами спільного інвестування в Європі та США, враховуючи нарощування вартості активів та їх капітальний приріст, упродовж досліджених років, 2019–2023 рр.

Вважаємо за доцільне продовжити наукові пошуки з окресленої економічної проблематики та визначити перспективи розвитку інститутів спільного інвестування в Україні. Вважаємо, що такі перспективи цілком реальні, враховуючи, що незабаром буде запущено механізм обов'язкового накопичувального пенсійного страхування та вже наявне функціонування добровільного накопичувального пенсійного страхування. Крім того, в Україні дедалі більшою популярністю починають користуватися облігації внутрішньої державної позики, військові облігації тощо. Всі ці види фінансових послуг потребують ефективного менеджменту щодо інвестування.

Література:

1. Investment Company Act of 1940. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/COMPS-1879/pdf/COMPS-1879.pdf>
2. U.S. Securities and Exchange Commission “Investor.org”. URL: <https://www.investor.gov/introduction-investing/investing-basics/role-sec/laws-govern-securities-industry#invcoact1940>
3. Financial Services and Markets Act 2000. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents>
4. Annual review June 2023 – June 2024. European Fund and Asset Management Association. URL: <https://www.efama.org/>